

Nätverket för Barnkonventionen

NGO Network for the Rights of the Child

**Rapport från barn, ungdomar och vuxna i Sverige till FN-
kommittén för barnets rättigheter i Genève 2008**

Kommentar till regeringens fjärde rapport

Av Nätverket för Barnkonventionen

08-06-25

Innehållsförteckning

1. Nätverket för Barnkonventionen

Bakgrund och historik

Presentation

Medlemsorganisationer i Nätverket för Barnkonventionen

Disposition av rapporten

2. Huvudproblemområden som lyfts fram av barn och unga från Nätverket för Barnkonventionen

Allmänna åtgärder för genomförandet Artikel (4, 42, 44.6)

Grundläggande principer Artikel (2, 3, 6, 12)

Medborgerliga och politiska rättigheter Artikel (7, 8, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 37 (a))

Grundläggande hälsa och välfärd Artikel (18, 23, 24, 26, 27)

Utbildning, fritid och kulturverksamhet Artikel (28, 29, 31)

Särskilda skyddsåtgärder Artikel (22, 30, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40)

3. Tidigare rekommendationer från FN-kommittén för barnets rättigheter som regeringen delvis eller inte alls åtgärdat

4. Kommentarer till Sveriges fjärde rapport

Allmänt om rapporten

Barn som lever gömda i Sverige

Alternativ omvårdnad

Barn med funktionsnedsättningar

1. Nätverket för Barnkonventionen

Bakgrund och historik

Verksamheten startades 1985 när en *barnkonventionsgrupp* med sex frivilligorganisationer bildades. Syftet var att informera kring utarbetandet av konventionen om barnets rättigheter och bidra med synpunkter nationellt och till FN:s arbetsgrupp i Genève.

Nätverket för Barnkonventionen bildades 1991 och i dag är ett femtiotal frivilligorganisationer medlemmar i Nätverket. Verksamheten leds av ett arbetsutskott med nio representanter som väljs vid årsmötet.

Presentation

Nätverket för Barnkonventionen granskar hur Sverige tillämpar FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och verkar för att barn och unga själva kan kräva sina rättigheter. Fr.o.m. 1992 inbjuds regeringen årligen till en hearing med Nätverkets frivilligorganisationer för att diskutera hur barnkonventionen tillämpas i Sverige. Sedan 2000 är det barn och ungdomar som håller i hearingen och ställer frågorna till statsråden. Varje hearing dokumenteras och sammanställs till en årlig rapport som sprids till deltagare och politiker. Nätverket sprider också information om barnkonventionen, genomför informationsmöten och underlättar erfarenhetsutbyte mellan frivilligorganisationerna och ibland till Barnombudsmannen och riksdagens tvärpolitiska barngrupp. Ytterligare en uppgift för Nätverket är att skriva en kompletterande rapport från frivilligorganisationerna till FN - kommittén för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté). Underlag för denna rapport är framförallt barn och ungdomsgruppens frågor till statsråden från tre hearingar 2004 - 2006.

Medlemsorganisationer i Nätverket för Barnkonventionen

- Adoptionscentrum
- Afasiförbundet – Talknuten
- Barns rätt till lek – International Association for the Child's Right to Play
- Riksförbundet BRIS – Barnens rätt i samhället
- ECPAT Sverige
- ENSAC Sweden – European Network for Schoolage Childcare
- FaCo - Familjevårdens Centralorganisation
- FARR – Flyktinggruppernas och Asylkommittéernas Riksråd
- FHDBF – Föreningen för hörselskadade och döva barn med familjer
- Frälsningsarméns scoutförbund
- Frälsningsarméns ungdomsförbund
- FUB – Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna
- Föreningen för Januz Korczaks levande arv

- Föreningen Globträdet
- HARO(Riksorganisationen för Valfrihet, Jämställdhet och föräldraskap med Barnet i Centrum)
- Hjärtebarnsföreningen
- ICDP Sweden, International Child Development Programmes, Sweden
- KFUK-KFUMs scoutförbund
- Majblommans Riksförbund, The Mayflower Charity Foundation for Children
- NOBAB – nordisk förening för sjuka barns behov
- Nykterhetsrörelsens scoutförbund
- Pingst ung
- PLAN Sverige
- RBU – (Riksförbundet för förelsehindrade barn och ungdomar)
- Riksförbundet Hem och Skola
- Riksföreningen för barnsjuksköterskor
- Riksföreningen för Skolsköterskor
- RUS – (Riksförbundet Ungdom för Social Hälsa)
- Rädda Barnen
- Rädda Barnens Ungdomsförbund
- Röda Korsets Ungdomsförbund
- Salt- Barn och unga i EFS
- SBUF – Svenska Baptisternas Ungdomsförbund
- SMU – Svenska Missionskyrkans Ungdom
- SVEA Sveriges elevråd,
- SWERA – svensk flyktinghjälp
- Svenska FN-förbundet
- Svenska Irankommittén
- Svenska Kyrkans kyrkokansli
- Svenska Kyrkans Unga
- Svenska OMEP – (Organisatöin Mondial pour l'Éducation Préscolaire)
- Svenska Scoutförbundet
- Svenska Scoutrådet, The Swedish Guide and Scout Council
- Sveriges Kristna Råd
- Unga Örnars Riksförbund
- Unicef Sverige (FNs Barnfond)
- Verdandi

Disposition av rapporten

Barn och ungdomarnas underlag i kapitel 2 bygger på deras frågor till statsråden under tre hearingar med regeringen och Nätverkets frivilligorganisationer 2004-2006. Kapitel 3 rör de rekommendationer som Sverige inte åtgärdat sen förra rapporten. Kapitel fyra innehåller Nätverkets kommentarer på Sveriges fjärde rapport till FN:s barnrättskommitté där vi valt att särskilt fokusera på barn som lever gömda, barn som är omhändertagna och barn med funktionsnedsättningar.

2. Huvudproblemområden som lyfts fram av barn och unga från Nätverket för Barnkonventionen

Detta kapitel bygger på barn och ungdomsgruppens frågor till statsråden från tre hearingar i riksdagen 2004 – 2006. Inför utarbetandet av denna rapport enades en grupp med ca 10 av ungdomarna om de teman som skulle prioriteras. Under dessa tre år har sammanlagt närmare 150 barn och ungdomar deltagit. De frågor och synpunkter barn och ungdomarna lyft fram står i kursiv stil.

Allmänna åtgärder för genomförandet

Artikel (4, 42, 44.6)

Utbildning i och spridning av konventionen (artikel 42)

Vi tycker att skolor och samhället inte informerar barn och ungdomar om barnkonventionen och alltså medverkar till att vi inte känner till våra rättigheter. Artikel 42 hävdar att alla konventionsstater har som uppgift att informera sina medborgare om innehållet i barnkonventionen.

En fråga som återkommer under samtliga barn och ungdoms hearingar är regeringens åtagande att sprida kunskap om barnkonventionen. Under hearingen 2006 ställdes följande fråga.

Idag är det 17 år sedan barnkonventionen antogs men fortfarande är det många barn och ungdomar som inte vet vad de har för rättigheter. Vad tänker den nya regeringen göra för att öka förståelsen, medvetenheten och efterlevnaden av barnkonventionen?

Förslag: Barn- och ungdomsgruppen föreslår att barnkonventionen görs till en obligatorisk del av läroplanen. Gruppen anser att det är viktigt att utbildningen handlar om hur man kan arbeta med barnkonventionen i sin vardag.

Regeringens informationsskyldighet om konventionen finns även i rekommendationerna från FN:s barnrättskommitté 2005 punkten 13.

Bakgrund: Kunskapen om barnkonventionen är fortfarande bristfällig bland barn och unga. Vare sig skollagen eller läroplaner innehåller någon bestämmelse om obligatorisk undervisning av barnkonventionen för skola, förskola och skolbarnomsorg.

Grundläggande principer

Artikel (2, 3, 6, 12)

Icke-diskriminering (artikel 2).

En annan viktig aspekt är att hjälpa invandrarbarn med integrering i samhället

Vissa fritidsaktiviteter kan p.g.a. höga kostnader bli klassbundna och bidrar därmed till ökad segregation.

Barnets bästa (artikel 3)

Vidare ska asylprocessen enligt artikel 3 ta hänsyn till barnets bästa och detta glöms ofta bort.

I rekommendationerna från FN:s barnrättskommitté 2005 punkten 22 står det även om att utföra åtgärder för att säkerställa att principen om barnets bästa utgör grunden i handläggningen och besluten som gäller barn i asylärenden.

Bakgrund: Den svenska regeringen har vidtagit vissa åtgärder, men eftersom en ny instans och processordning trätt ikraft i mars 2006 är det för tidigt att dra långtgående slutsatser om hur den fungerar i praktiken. Enligt Nätverket för barnkonventionen finns det fortfarande brister gällande barnets möjligheter att komma till tals och få en rättssäker bedömning av sina skäl för uppehållstillstånd.

Rädda Barnen har med stöd av Europeiska flyktingfonden granskat 107 barns ärenden som avgjorts under 2007.¹ Kartläggningen visade på brister i hur barns egna asylskäl beaktas. Barnspecifika asylskäl framkom i ett stort antal ärenden men beaktades ofta inte och låg inte i något fall till grund för flyktingstatus. Barns egna skäl beaktades mer utförligt när det gällde ömmande omständigheter än i fråga om skyddsbehov.

I regeringens regleringsbrev till Migrationsverket för år 2007 står som mål att ”barns egna asylskäl skall alltid utredas och bedömas samt redovisas i besluten. Särskild barnkompetens ska finnas vid de enheter som handlägger ärenden rörande barn.” Det är bra att regeringen ställer dessa krav, men det kan ifrågasättas om det är tillräckligt att det ”ska finnas särskild barnkompetens vid de enheter som handlägger ärenden rörande barn”. Det innebär ju inte att det enskilda barnet faktiskt hörs och får sitt ärende bedömt av en person med barnkompetens.

I den nya utlänningslagen som trädde i kraft den 31 mars 2006 har bestämmelsen om att barn skall höras, om det inte är olämpligt, flyttats till lagens inledning, 1 kap. 11 § utlänningslagen.

Barnets bästa (artikel 3)

Barnahus var en av frågorna som ställdes på barn och ungdoms hearingarna.

Artikel 3 hänvisar till barnets bästa i första hand. Barn i rättsprocesser slussas runt mellan olika myndigheter där de får berätta samma sak om och om igen. Barnahus har nu introducerats. Finns det någon lagstiftning om att det skall finnas i alla kommuner?

Bakgrund: År 2005 inleddes en nationell försöksverksamhet med så kallade Barnahus på sex platser i landet. När det uppstår misstanke om att ett barn eller en ungdom utsatts för brott inleds flera utredningsprocesser, såväl från socialtjänsten som från rättsväsendet och hälso- och sjukvården. I Barnahusen samlas de myndigheter som ska utreda misstänkta brott² mot barn och barnets behov av stöd, under samma tak i en barnvänlig miljö.

Syftet med försöksverksamheterna är att de utredningar som görs i samband med misstankar om att ett barn har utsatts för brott ska vara anpassade till barnen. Ett annat syfte är att genom metodutveckling höja kvaliteten i utredningarna. Detta möjliggörs genom en nära samverkan som skapar förutsättningar för kontinuerligt utbyte av information och kunskap i varje enskilt ärende, men också på en övergripande nivå. Uppdraget ska slutredovisas den 5 mars 2008.

Respekt för barnets åsikter (artikel 12)

Vi anser att barns inflytande i hemmet, i skolan samt i samhället är en oerhört viktig fråga. Vi är fullt medvetna om att möjligheten för barn att påverka ser olika ut runt om i Sverige. Därför anser vi att barn alltid ska ha möjlighet att uttrycka sin mening och bli lyssnade på.

¹ Rädda Barnen, Lars Olsson, ”Nytt system – gamla brister” Barns egna asylskäl efter ett år med den nya instans – och processordningen.

² Barn som utsätts för fysiskt våld eller sexuella övergrepp

Därför skulle det vara nyttigt med ett barnombud på kommunal nivå som har som uppgift att just informera kommunens invånare mer specifikt. Barnombudsmannen på kommunal nivå ska vara lättillgängliga och gå ut och presentera sig i skolorna.

En fråga om lokala barnombud lyftes på en av hearingarna.

”Barns rätt att göra sig hörda och vuxnas skyldighet att lyssna. Det finns ju elevråd, ungdomsråd, osv., men lokalpolitiker skyller på pengabrist. Det finns ingen som ser till att det vi säger tas till vara. Därför behövs det en barnombudsman på kommunal nivå. Vad tror ni om förslaget att ha en lokal barnombudsman som fungerar som en länk mellan barn och politiker?”

Medborgerliga och politiska rättigheter

Artikel (7, 8, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 37 (a))

Skydd mot övergrepp (artikel 19)

En fråga om barnmisshandel i hemmet ställdes på en av hearingarna.

”I artikel 19 handlar det om att skydda barn mot våld i hemmet och jag undrar vad görs idag för att för att skydda barn mot våld och vilka åtgärder sätts in när ett barn har blivit utsatt för våld i hemmet?”

Bakgrund

Under år 2006 polisanmälades totalt 9806 misshandelsbrott mot barn under 15 år.³ Nedan följer statistik på antalet polisanmälningar som leder till åtal.

Antal och andel brott mot barn som lett till åtalsbeslut, år 2006

Brottstyp	Antal polis anmälda brott	Antal som lett till åtal	Andel som lett till åtal
Misshandel mot barn 0-6 år	1 351	84	6 %
Misshandel mot barn 7-14 år	7 455	915	12 %

Grundläggande hälsa och välfärd

Artikel (18, 23, 24, 26, 27)

Barn med funktionsnedsättning (artikel 23)

Vidare anser vi att det är en självklarhet att varje skola i Sverige ska vara handikappanpassad och erbjuda extra stöd för elever med speciella behov, samt ge dem anpassade läromedel och hjälpmedel.

Bakgrund: I en granskning av Riksrevisionen framgår att 57 procent av elever med funktionsnedsättning inte uppnår målen i svenska, matematik och engelska. Det är 30 procent lägre än genomsnittet. Det handikappolitiska arbetet ska bygga på ett miljörelativt synsätt och

³ Enligt Brottsförebyggande rådets (Brå) officiella kriminalstatistik.

inriktas mot att identifiera och undanröja hinder för full delaktighet. Trots detta saknas systematiska beskrivningar och analyser om skolmiljöerna är tillgängliga, utifrån alla aspekter, för elever med funktionsnedsättningar. Det saknas också systematisk kunskap om huvudmännens och skolornas stödsatser. I Skolverkets egna rapporter har man efterlyst fler och mer fullständiga undersökningar kring skolsituationen för elever med funktionsnedsättning och man har också påtalat brister på inkluderingsstudier. Det senare är viktigt att notera med tanke på att regering och riksdag har fastslagit att inkluderande åtgärder, ska eftersträvas i skolan.

Hälsa - och sjukvård (artikel 24)

Vi ser idag stora brister i psykiatrin som på pappret är till för att skydda oss (artikel 24), och det finns ingen ordentlig och inte heller fullkomlig hantering av det numera vanliga problemet med stressade och deprimerade ungdomar. Detta resulterar ofta i tragedier och kräver en åtgärd.

Barns psykiska hälsa försämras ständigt och man borde satsa på ett långsiktigt förebyggande projekt mot barns psykiska hälsa och välbefinnande.

Förslag: Som stöd för just dessa ungdomar föreslår vi en ständigt tillgänglig skolsyster och en kurator som jobbar heltid.

Bakgrund: Problemen med att det är svårt att få hjälp för barn och unga som mår dåligt är också något som bekräftas av BRIS⁴ genom Barnens Hjälptelefon och Bris-mejlen. Under 2006 dokumenterades 21 273 stödjande kontakter och nästan var fjärde kontakt handlade om psykisk ohälsa. Vid kontakterna berättar barn och ungdomar regelmässigt om otillräcklig eller nästan obefintlig hjälp. Enligt skollagen ska det finnas en skolsköterska på skolan men de är inte skyldiga att ha en kurator.

Hälsa - och sjukvård (artikel 24)

Trots den strikt skärpta lagen över försäljningen till minderåriga upplever vi att tillgängligheten är lika stor som innan. Användandet har även gått ner i åldrarna och vi anser att detta är klart oroväckande. Langning av alkohol måste stoppas. Att anordna meningsfull sysselsättning utan tobak och sträva efter en bra fritid ansågs viktigt.

Frågor om tillgänglighet av alkohol och tobak ställdes under hearingen 2006.

Det finns ju en åldersgräns på att köpa ut och sälja tobak och alkohol men trots detta är det jättelätt att för ungdomar att få tag i det. Vad kan ni göra åt saken?

Angående alkohol: Ja det är bara att fråga. Det är alltid någon som känner någon som är över 20 och det börjar ju redan i 13 års ålder eller tidigare.

Att Sverige ska fortsätta att arbeta mot användningen av tobak och droger samt mot missbruket av alkohol lyfts i de tidigare rekommendationerna från FN:s barnrättskommitté 2005 punkten 34 sista meningen.

⁴ BRIS, Barnens Rätt I Samhället är en ideell barnorganisation. Kärnan i BRIS verksamhet är Barnens Hjälptelefon och Bris-mejlen. Dit kan barn och unga upp till 18 år vända sig när de behöver stöd av en vuxen. Det är kostnadsfritt och barn och ungdomar kan vara anonyma.

Bakgrund: Den 1 juni 2005 infördes ett förbud⁵ mot rökning på bl.a. restauranger och kaféer. Den 1 juli 2005 infördes strängare regler⁶ för försäljning av tobaksvaror till ungdomar. Den nya bestämmelsen innebär att tobaksvaror inte får säljas till ungdomar under 18 år.

Social trygghet, levnadsstandard (artikel 26 och 27)

Vi anser att ungdomsbrottslighet är en följd av ett osäkert liv, en otrygg social eller ekonomisk uppväxt och anser att detta strider mot artikel 26 och 27 i barnkonventionen. Vi anser även att det handlar främst om grupptryck av kamrater runt om en och viljan att leva upp till ideal stadgade av samhället. Detta är självklart ett tecken på lågt självförtroende hos ungdomar och en relativt bra åtgärd skulle vara att lägga ner mer resurser och reformationer hos barn- och ungdomspsykiatrin. En annan faktor som kan vara orsaken till hög brottslighet hos ungdomar kan även vara den totala avsaknaden av fritidsaktiviteter som strider mot barnets rätt till lek, vila och fritid enligt artikel 31.

Social trygghet, levnadsstandard (artikel 26 och 27)

Vi upplever att många barn som uttrycker en klagan över sin familjesituation oftast inte tas på allvar, ännu en gång stridande mot artikeln som garanterar barnen social trygghet, 26 och 27. Vi tycker att de personer som unga vänder sig till utanför familjen ska ta dessa barn på allvar trots deras ringa ålder och genast undersöka situationen. Vidare anser vi att informationen till barn gällande kontaktbara myndighetspersoner är tämligen bristfällig och när vi diskuterar mellan oss kommer vi fram till att vi inte heller är säkra, och vi är dom som ska räknas som upplysta. Hemlösa barn rymmer hemifrån när det är jobbigt och ingen ser dessa barn.

Utbildning, fritid och kulturverksamhet

Artikel (28, 29, 31)

Rätt till utbildning (artikel 28)

Vi tycker att asylsökande ska behandlas med respekt för de mänskliga rättigheterna.

Barn och ungdomsgruppen ställde en fråga under hearingen om gömda flyktingbarns rätt att gå i skolan.

Förslag: Alla barn ska ha rätt till utbildning enligt artikel 28. Vidare bör skolenheten ha tystnadsplikt mot gömda barn och barn som aldrig ansökt om uppehållstillstånd, då deras situation kan leda till att föräldrarna inte skickar sina barn till skolan.

Alla barns rätt till utbildning inklusive barn utan uppehållstillstånd och "gömda barn" tas också upp i de tidigare rekommendationerna från FN: s barnrättskommitté 2005 punkten 38.

Bakgrund: Barn utan uppehållstillstånd saknar reglerad rätt till utbildning. Det gäller såväl barn som håller sig undan så att ett beslut om avvisning eller utvisning inte kan verkställas, s.k. gömda barn och barn som aldrig ansökt om uppehållstillstånd. En särskild utredare har sett över hur rätten till utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för barn och ungdomar som hålls undan en verkställighet av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut ska kunna regleras.⁷ Utredningen presenterade ett förslag om rätt till skolgång i maj 2007. Enligt

⁵ Tobakslagen 1993:581

⁶ Tobakslagen 1993:581

⁷ Dir.2006:28

den omfattas enbart barn som fått avslag på en ansökan om uppehållstillstånd och som håller sig undan verkställighet av avvisning/utvisning s.k. gömda barn.⁸ De barn som inte inkluderas är barn som inte sökt uppehållstillstånd, barn som haft tillfälligt uppehållstillstånd som löpt ut och barn vars avvisnings/utvisningsbeslut preskriberats. D.v.s. har man varit gömd tillräckligt länge upphör rätten till skolgång enligt förslaget. (preskription inträder efter fyra år.) De nya reglerna föreslås gälla från den 1 juli 2008.

Rätt till utbildning (artikel 28)

Mobbning

Idag finns det stora problem med barnmisshandel både i hemmet och i skolan. Psykisk misshandel förekommer både i skolan och hemma i form av kränkningar och mobbning. Vi efterfrågar ordentliga åtgärder och en trygghet tillvaro för alla barn upp till 18.

Flera frågor som ställdes på barn och ungdomshearingarna rörde mobbning i skolan.

Vad händer med en skola/lärare som polisanmäls men inget händer? T.ex. om skolan inte försöker göra något åt mobbning.

En lärare som har över 30 elever i sin klass kan inte upptäcka mobbning och sådant. Vad kan man göra åt saken?

Kan man ändra namnet "Särskolan." ⁹ Man känner sig mobbad när vissa elever ropar "särbarbarn."

Bakgrund: Under 2006 infördes det en ny lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Lagens syfte är att främja barns och elevers lika rättigheter i utbildning och annan verksamhet som avses i skollagen samt motarbeta diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Dessutom avser lagen motverka annan kränkande behandling som inte direkt kan hänföras till dessa diskrimineringsgrunder, d.v.s. även mobbning. Lagen innebär nolltolerans mot alla former av kränkande behandling.

Ett barn- och elevombud har inrättats för att tillvarata barns och elevers rätt i frågor som rör mobbning. Elevombudet kan föra talan för ett enskilt barn eller en enskild elev i skadeståndsmål.

Utbildning (artikel 28, 29)

Vi ser att många äldre läroböcker är osakliga och det finns en stor risk att detta kan påverka barn i deras lärande och ge dom en subjektiv syn. Vi rekommenderar mer resurser till läroböcker i exempelvis geografi.

En fråga som ställdes av ungdomarna rörde läroböckerna i skolan.

... Varför är inte läroböcker mer neutrala så att man kan bilda sig en egen uppfattning.

Vi tycker även att det är alla barns rätt att få en fullständig tillgänglighet till modersmål.

⁸ SOU 2007:34 sidan 16

⁹ Barn och ungdomar som inte kan gå i grundskolan och gymnasieskolan därför att de är utvecklingsstörda går i särskola. Till särskolan räknas den obligatoriska särskolan och gymnasiesärskolan. 1,6 procent av eleverna i Sverige, det vill säga cirka 22 000 barn och ungdomar går i särskolan (2004).

Lärarna har ofta ett gammaldags synsätt på flickor och pojkar, de kan ibland obemärkt bryta mot skolornas jämställdhetsprinciper. Därför borde det finnas en mer tydlig inriktning i lärarutbildningen som behandlar jämställdhet.

Fritid (artikel 31)

Alla sporter och aktiviteter är förskräckligt dyra och hindrar ungdomar från att sysselsätta sig, detta leder även till en försämrad hälsa.

Särskilda skyddsåtgärder

Artikel (22, 30, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40)

Skydd mot sexuellt utnyttjande m.m. (artikel 34)

Barnpornografi

Barnpornografi är i dagens samhälle ett stort problem och störst spridning är det över Internet vilket strider mot innehållet i artikel 34. Vi tycker att FN ska driva frågan vidare eftersom Internet och tillgången är internationell. Vidare bör motreklam göras på stora ungdomssidor som Playahead och Lunarstorm. Det måste även finnas någon sorts hemsida där man kan anmäla hemsidor med barnporr. Dessa hemsidor ska vara stora, lättillgängliga och lättförstådda.

Frågan om vad regeringen gör för att bekämpa barnpornografen på Internet ställdes under två av hearingarna.

I slutsatserna från FN:s barnrättskommitté 2005, punkten 44 c rekommenderas Sverige att stärka lagstiftningen mot barnpornografi.

Bakgrund: I augusti 2005 tillsattes en utredning om en översyn av lagstiftningen mot barnpornografi. Syftet är att möjliggöra en mer effektiv bekämpning av barnpornografi och förstärka barnets ställning vid barnpornografibrott. I det sistnämnda ingår möjligheten att överväga en bestämd 18-års gräns i definitionen av barn i barnpornografibrottet. Utredningens förslag presenteras den 31 augusti 2007. I utredningen har det bl.a. lagts ett förslag om en bestämd 18-årsgräns i definitionen av barn i bestämmelsen om barnpornografibrott. Frågan bereds nu i regeringskansliet.

Barnsexturism

Ännu ett problem ser vi i att svenska medborgare åker utomlands och begår sexualbrott mot barn och ungdomar. Det är inte acceptabelt. Sverige måste arbeta för att genomföra konventionen fullt ut.

En av ungdomarna i hearingen 2006 ställer en fråga till regeringen om barnsexturism och Sveriges åtaganden enligt den handlingsplan mot kommersiell sexuell exploatering av barn som antogs på världskongressen 1996 i Stockholm.

”Sedan tio år tillbaka då löftena gjordes har den svenska regeringen nästan inte gjort någonting på temat barnsexturism. Jag tycker att det är en katastrof. Jag tycker att det är pinsamt att Sverige inte tar ansvar för vad svenskar gör utomlands bara för att det inte handlar om svenska barn och jag undrar nu med tanke på att socialdepartementet är ansvarig för samordningen av uppföljningen av handlingsplanen vad socialministern tänker göra åt saken?”

Att stärka lagstiftningen som möjliggör åtal av svenska medborgare som begår sexualbrott utomlands fanns med i Sveriges tidigare rekommendationer från FN: s Barnrättskommitté 2005, punkten 44 d).

Bakgrund: Det infördes en lagändring den 1 april 2005 om att det inte längre är något krav på dubbel straffbarhet¹⁰ för att svenska medborgare ska kunna dömas i Sverige för allvarliga sexualbrott mot barn under 18 år som har begåtts i utlandet. För att en svensk medborgare som begått sexualbrott mot barn utomlands ska kunna åtalas i Sverige räcker det att gärningen är kriminaliserad i Sverige. Trots att lagen varit i kraft i några år så har ingen svensk dömts för dessa brott i Sverige.

Grooming

Vi är besvikna över att det ännu inte skett några motaktioner och efterfrågar betydande tillslag där pedofiler, som vi lätt kan råka ut för ska få sitt straff.

Ungdomarnas lyfter problemet med ”grooming” som innebär att vuxna söker kontakt med barn och ungdomar i sexuellt syfte via framförallt Internet. Problemen med Internets avigsidor finns med i rekommendationerna från FN:s barnrättskommitté 2005 punkten, 44 a).

Bakgrund: Regeringen har bl.a. sett över frågan om grooming och presenterade sina förslag i april 2007. Regeringen föreslår att vuxnas kontakter med barn under 15 år i sexuellt syfte över Internet ska kriminaliseras redan på kontaktstadiet. Vidare föreslår regeringen att överväga om Intenettjänstleverantörerna på andra sätt kan uppmuntras att arbeta för bättre tillsyn och striktare användarregler. Frågan bereds för närvarande i regeringskansliet.

Förhindrande av handel med barn (artikel 35)

Vi ser ett klart problem med trafficking och dess offer i Sverige tvärtemot artikel 34 och 35.

Barn och ungdomsgruppen ställde en fråga om vad som händer med traffickingoffer? Ungdomarna anser att skyddet för offer som utsätts för människohandel måste stärkas.

Förslag: Vi föreslår att alla barn som utsätts för människohandel i Sverige ska få ett permanent uppehållstillstånd om de vill. En av anledningarna är att vi är oroliga att möjligheterna för barn att få skyddsstatus under utlänningslagens regler i praktiken är begränsade.

FN:s barnrättskommitté rekommenderar redan i sina slutsatser 2005, punkten 44 e) att förbättra skyddet för offer som utsatts för trafficking.

Bakgrund: Den 1 juni 2007 trädde nya regler i kraft angående beviljande av tidsbegränsat uppehållstillstånd till utlänningar som medverkar i en förundersökning och huvudförhandling i brottmål.

Det har tillsatts en särskild utredare för att göra en översyn av bestämmelsen om människohandelsbrott i syfte att stärka skyddet mot människohandel. I november 2005 uttalade riksdagen att offer för människohandel ska kunna få permanent uppehållstillstånd

¹⁰ Det tidigare kravet på dubbel straffbarhet för sexualbrott som begåtts utomlands innebar att det för lagföring av ett brott i Sverige som har begåtts utomlands av en svensk medborgare krävs att gärningen är straffbar även där den begicks.

under förutsättning att personen ställt upp som vittne eller målsägande och därmed behöver skydd. Den särskilde utredaren som har ett uppdrag att göra en översyn om människohandelsbrottet fick ett tilläggsuppdrag i juli 2006 att utvärdera om skyddsreglerna för målsägande och vittnen behöver kompletteras. Uppdraget skall redovisas senast den 31 april 2008.

Allmänt om behandling av ungdomar som misstänks ha begått brott (artikel 40)

Vi upplever ofta att barn och unga oftast inte kommer så väl överens med ordningsmakten. Många ungdomar upplever att väktare och polis är brutala och ofta använder övervåld vilket innebär att barn och unga blir sämre behandlade.

En fråga om övervåld och kränkningar från polis och väktare ställdes under hearingen 2006. *I väldigt många fall där barn och ungdomar tas omhand, t ex grips misstänkta för brott ute på gatan så använder polis och väktare extremt mycket övervåld. Ungdomar som sitter gripna kan t ex förvägras att få reda på vad klockan är och sådana saker och enligt artikel bl.a. 37 och 40 ska barn skyddas mot våld och de ska ha rättigheter i rättssammanhang och det är ofta det inte efterföljs och jag undrar vad gör man för att förbättra det och finns det något sätt man kan utreda t ex när polisen gör fel emot ungdomar för det har jag aldrig varit med om att det har hänt.*

... I det här exemplet blev hon avklädd alldeles naken i närvaro av manliga poliser och det vet väl de flesta att det är helt olagligt och kränkande och jag vet inte hur mycket man kan rabbla upp och det är fullständigt ignorerat och det finns fler fall också. Vad gör man åt det och vad händer?

3. Tidigare rekommendationer från FN:s barnrättskommitté som regeringen delvis eller inte alls åtgärdat

Allmänna åtgärder för genomförandet

Kommitténs tidigare rekommendationer i Sveriges andra rapport

4... Kommittén beklagar dock att några problem och rekommendationer inte har beaktats tillräckligt, i synnerhet de i paragraferna 11 (diskriminering av "gömda barn") 16 (tillgång till gratis familjerådgivning), 18 (ekonomisk ojämlikhet) och 19 (mobbning)

Diskriminering av gömda barn

Bakgrund: Alla barn i Sverige har inte rätt till hälso- och sjukvård. Idag saknar barn som vistas här utan att ha ansökt om *uppehållstillstånd* rätt till hälso- och sjukvård. Detsamma gäller vissa barn som söker på *anknytning*. Dessa barn har endast rätt till omedelbar sjukvård till full kostnad. De utesluts från rätten att få bästa uppnåeliga hälsa och rätten till sjukvård och rehabilitering. Barn med funktionsnedsättning är här extra utsatta.

Barn som håller sig undan så att ett beslut om avvisning eller utvisning inte kan verkställas s.k. gömda barn fick i mars 2000 rätt till hälso- och sjukvård på samma villkor som barn som är bosatta i Sverige. Rätten till hälso- och sjukvård för asylsökande regleras idag i en överenskommelse mellan staten och Landstingsförbundet.

Slutsats: Rätten till hälso- och sjukvård ska gälla för alla barn som vistas i Sverige, oavsett legal status.

Oberoende övervakning

7. *Kommittén rekommenderar:*

a) *att konventionsstaten överväger att ge Barnombudsmannen behörighet att utreda individuella klagomål;*

b) *att Barnombudsmannens årliga rapport presenteras för riksdagen tillsammans med information om de åtgärder som regeringen har för avsikt att vidta för att genomföra Barnombudsmannens rekommendationer.*

a)och b) Regeringen har lämnat ett uppdrag till Statskontoret¹¹ att göra en översyn av myndighetsstrukturen för barnpolitiken. I det ingår bl.a. att se över Barnombudsmannens uppdrag som ombudsman samt den myndighetsverksamhet som ombudsmannen bedriver. Uppdraget ska vara klart den 31 oktober 2007.

Genomförande, samordning, utvärdering och nationell handlingsplan

9. *Kommittén rekommenderar att det skapas en permanent struktur omfattande såväl enskilda organisationer som relevanta departement, landsting och kommuner för samordning på alla nivåer av alla aktörers åtgärder för genomförandet av konventionen och av dessa sammanfattande slutsatser.*

Detta har inte åtgärdats.

Statistik

11. *Kommittén rekommenderar att regeringen etablerar ett samordnat synsätt mellan alla organ som samlar in statistik om barn och introducerar ett heltäckande system för statistikinsamling omfattande alla områden som täcks av konventionen. I synnerhet rekommenderar kommittén att statistik om barn:*

a) *med funktionshinder samlas in och sorteras efter typ av funktionshinder;*

b) *som utsätts för övergrepp separeras från motsvarande uppgifter om vuxna;*

c) *som utsätts för sexuell exploatering är mer precis.*

a) Detta har inte åtgärdats. Barn och unga med funktionsnedsättningar har ofta svårare än andra barn att få gehör för sina åsikter och inte sällan förbigås deras intressen i frågor som berör dem. Genom bättre statistik skulle detta motverkas. Bättre statistik skulle också underlätta samhällets planering av den hjälp och det stöd som ska lämnas till barn med funktionsnedsättningar. Dock finns ett dilemma avseende användandet. Statistiken får inte utformas så att den medför någon form av klassificering eller kategorisering av barn med funktionshinder som kan medföra risk för ökad stigmatisering och att barnets individuella behov osynliggörs.

Slutsats: Statistik behövs men ska endast tjäna som underlag för att i betydligt högre utsträckning än i dag belysa de problem och frågeställningar som finns. Exempelvis vid bedömningen av rätten till hjälp och stöd ska naturligtvis den enskildes situation allttjämnt vara avgörande.

¹¹ Statskontoret analyserar, granskar och utvärderar offentlig förvaltning genom att bistå regeringen med underlag för att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig statsförvaltning.

b) och c) Detta har inte åtgärdats.

Utbildning i och spridning av konventionen

13. Kommittén uppmanar konventionsstaten att fortsätta sina ansträngningar för att erbjuda adekvat och systematisk utbildning samt beroende på behovet öka uppmärksamheten på barnets rättigheter både bland barn och bland yrkesgrupper som arbetar med och för barn. Detta gäller i synnerhet för yrkesgrupper som arbetar inom polisväsendet samt för riksdagsledamöter, domare, advokater, personalen inom hälso- och sjukvården, lärare, skoladministratörer och andra relevanta yrkesgrupper.

Se kapitel 2.

Samarbete med det civila samhället

15. Kommittén rekommenderar att samarbetet med enskilda organisationer systematiseras och struktureras.

Den nya regeringen kommer att anordna ett årligt Barnrättsforum, en öppen mötesplats för bl.a myndigheter, kommuner, landsting, frivilligorganisationer och barn och unga. För att öka möjligheterna till samsyn och samordning kring barnkonventionen.

Grundläggande principer

Barnets bästa

22. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten vidtar lämpliga och effektiva åtgärder för att säkerställa att principen om barnets bästa utgör grunden i handläggningen och besluten som gäller barn i asylärenden, bland annat genom ändringar i Migrationsverkets riktlinjer och förfaranden.

Se kapitel 2.

Familjemiljö och alternativ vård

Olovligt bortförande och kvarhållande av barn i utlandet

28. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten fortsätter att stärka åtgärderna för att förebygga och bekämpa illegala bortföranden och kvarhållande av barn i utlandet och för att lösa de pågående tvisterna i linje med principen om barnets bästa.

Riksdagen beslutade i december 2006 att ge regeringen i uppdrag att se över hur handläggningen av ärenden om olovligt bortförda barn kan förbättras och effektiviseras.

Alternativ vård

30. Kommittén rekommenderar:

- a) att konventionsstaten skall vidta förebyggande åtgärder speciellt riktade mot familjer med utländsk bakgrund, öka medvetenheten inom socialtjänsten gällande kulturell bakgrund och invandrarstatus, så att stödinsatser kan sättas in innan omständigheterna i familjen gör omhändertagandet av barn oundvikligt;*
- b) att hanteringen av fall när barn omhändertas mot sin vilja tilldelas andra organ än Statens institutionsstyrelse, organ som också skall garantera vårdkvaliteten.*

a)Har inte åtgärdats.

b) En särskild utredare har tillkallats för att bl.a. analysera de problem som i dag finns med att Statens Institutionsstyrelse¹² har ansvaret för tillsynen över sina institutioner samt lämna förslag till hur tillsynen av verksamheten kan organiseras (dir. 2004:178). Uppdraget skall redovisas senast den 1 juli 2007.

Grundläggande hälsa och välfärd

Hälsa och hälsovård

32. *Kommittén rekommenderar att konventionsstaten vidtar nödvändiga åtgärder för:*

c) att angripa problemen med bulimi och anorexi;

c) Ingen åtgärd har vidtagits.

Ungdomars hälsa

34. *Kommittén rekommenderar att konventionsstaten ökar ansträngningarna för att främja arbetet med ungdomars hälsa och stärka programmet för hälsoutbildning i skolan. Den rekommenderar också åtgärder, inklusive fördelning av mänskliga och ekonomiska resurser, för utvärdering av hälsoutbildningsprogrammets effektivitet, i synnerhet angående reproduktiv hälsa, och för att utveckla konfidentiell ungdomsprofilerad rådgivning, vård och rehabilitering som är tillgänglig utan förälders medgivande, när detta är för barnets bästa. Kommittén rekommenderar även att konventionsstaten fortsätter sitt arbete mot användningen av tobak och droger samt mot missbruket av alkohol.*

Bakgrund, ökning av aborter: År 2006 genomfördes 25,4 aborter per 1 000 kvinnor i tonåren, vilket är en ökning med 5 procent jämfört med 2005. De geografiska skillnaderna är stora.¹³

Användning av alkohol, tobak, och droger: Se kapitel 2

Utbildning, fritid och kulturverksamhet

Utbildning

38. *Kommittén rekommenderar att konventionsstaten fortsätter sitt arbete för att garantera:*

a) att alla barn kan tillgodoses rätten till utbildning, inklusive barn utan uppehållstillstånd och "gömda barn";

b) att skillnaderna i studieresultat mellan olika skolor och regioner försvinner;

c) att yrkesutbildningar finns tillgängliga och att stöd erbjuds vid övergång från skola till arbete.

a) Se kap. 2

b) En undersökning¹⁴ visar att likvärdigheten i den svenska skolan kan ha försämrats något sen samma undersökning gjordes 2000.

¹² Statens institutionsstyrelse (SiS) är en statlig myndighet med uppdrag att vårda ungdomar i åldern 12-21 år av sociala skäl samt vuxna missbrukare. Vården ges efter beslut i förvaltningsdomstol. Vården sker oftast utan den enskildes samtycke med stöd av lag. SiS ansvarar även för verkställighet av straff för ungdomar i åldern 15-17 år som dömts för brott enligt LSU (lagen om verkställighet av slutna ungdomsvård). I SiS uppdrag ingår att utöva tillsyn över verksamheten vid de institutioner som drivs av SiS.

¹³ Se Internetpublicering från Socialstyrelsen, 2007 (Aborter 2006, 2007-42-7).

¹⁴ PISA 2003

Särskilda skyddsåtgärder

Ensamkommande barn

40. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten fortsätter sina ansträngningar när det gäller ensamkommande barn, i synnerhet för:

b) en ökad samordning av olika aktörers arbete, i synnerhet polisen, socialtjänsten och Migrationsverket, för att kunna ingripa effektivt och utan tidsfördröjning när barn försvinner;

c) att över väga förordnandet av en tillfällig vårdnadshavare inom 24 timmar efter ankomsten för varje ensamkommande barn;

d) att fortsätta och förbättra utbildningen av de yrkesgrupper som arbetar med och för barn om de ensamkommande barns rättigheter;

e) att ta hänsyn till barns speciella behov och utvecklingsvillkor när barns flyktingsstatus skall fastställas, i synnerhet genom att prioritera barns ansökningar, samt ta hänsyn till barnspecifika former av förföljelse vid prövning av ett barns begäran om asyl enligt 1951 års flyktingkonvention.

b) Detta är delvis åtgärdat men problemet kvarstår.

Bakgrund: När det nu är kommunen som tagit över de ensamkommande barnens boende bör de ha ett ansvar för att vid ett barns försvinnande rapportera till god man, offentligt biträde, socialtjänsten och polismyndigheten. Vi har dock ingen information om hur samarbetet fungerar.

Problemet med att ensamkommande barn försvinner kvarstår,

År 2005 avvek det 170 st ensamkommande barn. Utav dessa var 55 kinesiska. Utav de 170 är 113 st per idag fortfarande registrerade som avvika medan återstoden antingen är återinskrivna, kommunplacerade eller konstaterat utresta. Utav de 170 är 63 per idag fortfarande under 18 år.

År 2006 avvek det 97 st ensamkommande barn. Utav dessa var 4 kinesiska.

Utav de 97 är 60 st per idag fortfarande registrerade som avvika medan återstoden antingen är återinskrivna, kommunplacerade eller konstaterat utresta. Utav de 97 är 39 per idag fortfarande under 18 år.

År 2007 avvek det 107 st ensamkommande barn. Utav dessa var 21 kinesiska. Utav de 107 är 73 st per idag fortfarande registrerade som avvika medan återstoden antingen är återinskrivna, kommunplacerade eller konstaterat utresta. Utav de 107 är 80 per idag fortfarande under 18 år.

År 2008 har det hittills (april 2008) avvikit 32 st ensamkommande barn. Utav dessa är 2 kinesiska. Utav de 32 är 26 st per idag fortfarande registrerade som avvika medan återstoden antingen är återinskrivna, kommunplacerade eller konstaterat utresta. Utav de 32 är 29 per idag fortfarande under 18 år.

Det är viktigt att barnet ges ett tryggt boende där han eller hon kan ha tillit till de vuxna. Kommunernas övertagande av ansvaret för de ensamkommande barnens boende har inte fungerat helt tillfredsställande. I maj 2007 hade endast 15 kommuner slutit avtal med Migrationsverket om mottagande och över ca 300 barn väntade i tillfälliga boenden i någon av de fyra ankomstkommunerna. Barnen tvingades bo i olämpliga icke-barnanpassade miljöer under lång tid. Nätverket för Barnkonventionen menar att genomförandet av lagändringen skedde utan att kommunerna försågs med tillräckliga resurser eller verktyg för att förverkliga övertagandet av de ensamkommande barnens boende. Situationen har dock förbättrats under hösten 2007 och början av 2008. I mars 2008 hade över hundra kommuner slutit avtal om mottagande och boende med Migrationsverket. Migrationsverket ska enligt regleringsbrevet för 2006 redovisa i vilken utsträckning god mans ökade möjlighet att ingripa har förbättrat

situationen för ensamkommande barn. Regeringen har i sin styrning av polisen fastställt att 10 miljoner kronor per år ska användas mellan åren 2004 och 2006 för att bekämpa människohandel. Rikskriminalpolisen har också påbörjat en kartläggning av minderåriga i människohandel i Sverige.

c) Enligt den nya lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn, som trädde i kraft den 1 juli 2005, ska en god man förordnas så snart det är möjligt. Enligt uppgift från en överförmyndare försöker de ordna god man inom 2-3 dagar.

d) Det råder idag en brist på gode män och de som utses saknar ofta grundläggande utbildning om t.ex. uppdragets omfattning, asylprocessen och barnets rättigheter. Åtgärder krävs för att höja uppdragets status och för att gode män ges utbildning och fortbildning.

e) Det föreligger stora brister i bedömningen av barns asylskäl. I EU:s s.k. skyddsgrundsdirektiv nämns barnspecifika former av förföljelse, detta har inte beaktats i svensk lagstiftning.

Sexuellt utnyttjande, trafficking

44. Kommittén rekommenderar konventionsstaten att:

a) Se kapitel 2

c) Se kapitel 2

d) Se kapitel 2

e) Se kapitel 2

Tilläggsprotokollen till barnkonventionen

48. Kommittén rekommenderar konventionsstaten att:

a) ratificera tilläggsprotokollet till barnkonventionen om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi

a) Ratificeringen av det fakultativa protokollet om handel med barn, prostitution och barnpornografi är inledd. I proposition 2005/06:68 föreslår regeringen att riksdagen dels skall godkänna protokollet, dels skall införa den lagändring i brottsbalken som anses nödvändig för att kunna tillträda protokollet.

4. Kommentarer till Sveriges fjärde rapport

Allmänt om rapporten:

Gällande spridning av barnkonventionen till unga (**punkt 45, 289**) anser vi att den bör skrivas in i läroplanen och få en större betydelse i undervisningen bland alla åldersgrupper. Trots att det i skolans kursplaner står att undervisning av mänskliga rättigheter ska finnas med, nämns barnkonventionen inte specifikt och detta är av vikt framförallt på högstadiet, där barnkonventionsarbetet efter visst fokus på låg- och mellanstadiet verkar mattas av. Det är viktigt att belysa att barnkonventionen inte bara gäller små barn, utan även ungdomar under 18, och att det därför borde specificeras i läroplan eller kursplaner även för högstadiet/gymnasiet.

Gällande barn- och ungdomsperspektiv i det svenska utvecklingssamarbetet (**punkt 50**) nämns kvinnors betydelse i utvecklingsarbetet överhuvudtaget inte, trots att det är vida erkänt att utbildning och satsningar på kvinnor i fattiga samhällen är detsamma som att satsa på barn, vilket

i sig är fundamentalt för utveckling. Vi saknar dessutom något om hur regeringen och dess samarbetspartners ska motverka den skillnad som finns i många fattiga länder mellan flickor och pojkar. I många fall där man satsar något på barnen är det pojkarna som premieras och flickorna hamnar ofta långt efter i utbildningsnivå, ur ett rättighetsperspektiv etc. Att arbeta för jämställdhet redan hos barn bör vara av störst vikt i det svenska utvecklingssamarbetet

Vi anser att det är värt att notera att regeringen är bekymrad över den undermåliga skolmiljön (**punkt 143**) samt att många unga mår dåligt. Trots detta står det inget om behovet av fler kuratorer på skolorna.

Barn som lever gömda i Sverige

Punkt 71: Enligt Sanna Vestins bok "Flyktingfällan" är det faktum att "barnets bästa" bara behöver "vägas in" i asylprövningen och inte väga tyngst ett stort problem och ofta har Sveriges behov av en reglerad invandring vägt tyngre än barnets bästa. Det är även en standardformulering att "barnets bästa" alltid är att vara med släktingar i hemlandet, och man kan på så vis lätt avslå många asylansökningar. I samma punkt nämns också att "varje barn måste ha rätt att dömas individuellt" Enligt Rädda Barnens rapport "Barn utan papper, barn först och främst" är det precis det som inte sker. Snarare används generaliserade uttalanden om exempelvis förhållanden i ett visst land, utan att hänsyn tas till komplicerande faktorer för just det specifika barnet eller familjen.

Punkt 72: Ny praxis visar inte att bedömningen av synnerligen ömmande omständigheter (det som tidigare benämndes humanitära skäl) nu blivit mildare med den nya lagen.

Punkt 73: Den rapport som hänvisas till i denna punkt har blivit hårt kritiserad av ledande experter på området.

Punkt 74: 2007 avgjordes enbart 15% av alla ärenden om ensamkommande barn inom tre månader.

Punkt 75: Initiativet till barnkompetens är bra, men Sanna Vestin menar i sin bok att intervjuguiden till barnhandläggarna blir som en "snabbutbildning" som inte räcker för att bedöma svårt traumatiserade barn som borde bedömas av erfarna psykologer eller terapeuter. Det har exempelvis aldrig hänt Henry Ascher, en av Sveriges främsta experter på utredningar av traumatiserade flyktingbarn, att han har blivit tillfrågad av Migrationsverket om någon bedömning.

Punkt 145: Lagen är formulerad så att varje "medborgare" har rätt till hälso- och sjukvård. Men rätt till bästa uppnåeliga hälsa är inte en *medborgerlig* rättighet, det är en *mänsklig* rättighet (se resp. deklARATION). Fortfarande har papperslösa barn som inte är eller har varit asylsökande inte någon reglerad rätt till hälso- och sjukvård (Se kap. 3 punkten 4 i denna rapport).

Punkt 212: Utredningen som nämns i punkten ger enbart rätt till skolgång åt barn som en gång sökt uppehållstillstånd, fått avslag och stannat kvar. Detta nämner Nätverket i sin kompletterande rapport. Utredningens förslag är undermåligt. Frågan om vilka barn som ska omfattas kan enligt uppgift komma att utredas ytterligare

Punkt 239: Angående barn med uppgivenhetssyndrom finns flera exempel på hur barn har kränkts när de inte har blivit trodda, eller har utvisats i ett svårt uppgivet tillstånd trots att de inte kan få vård i hemlandet. Detta trots den fina formuleringen om att de ska ”ta ställning till hur ett avvisningsbeslut skulle påverka barns psykosociala utveckling”.

Punkterna 240 & 241: Enligt Rädda Barnens Rapport ”Barn utan papper – barn först och främst” (2007) finns fortfarande problem med familjeåterförening. Exempelvis är handläggningstiderna så långa att barn ibland hinner fylla 18 – och förlorar därmed rätten till familjeåterförening. Barn som är kvar i hemlandet medan föräldrarna söker uppehållstillstånd får vänta ännu längre. Dessutom kan barn inte få uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning så länge föräldrarna har tillfälligt uppehållstillstånd – vilket de kan ha i flera år innan de får permanent.

Alternativ omvårdnad

De barn som är placerade i samhällsvård sviks i stor utsträckning av samhället. Ny forskning om ungdomar som varit placerade visar uppseendeväckande negativa resultat.

Regeringens rapport tar upp situationen för dessa barn i punkt/paragraf 135 och berör förslag till förändringar (nu beslutade) i den sociala barn- och ungdomsvården. Förslagen är mycket begränsade och innebär som Nätverket bedömer det inga verkliga förändringar i de placerade barnens hälsa och utbildning, i deras trygghet eller i deras möjligheter att påverka sin situation. Regeringen har också nyligen tillsatt ytterligare en utredning om lagstiftningen till skydd och stöd för barn och unga i socialtjänsten. Dess huvudsyfte är att ”anpassa lagstiftningen till den utveckling som har skett.” Vi bedömer därför att inte heller den kommer att leda till de genomgripande åtgärder som Nätverket efterlyser. Nätverket noterar dock som positivt att utredningen ska undersöka möjligheterna att ge långtidsplacerade barn mer långsiktig och trygg vård än de får i dag. Utredningen ska vara genomförd juni 2009.

Det är i dag stora skillnader i den vård som ges i olika kommuners socialtjänst. Det betyder att staten inte kan säkerställa att barnets rättigheter respekteras eller att en minimistandard upprätthålls överallt. Detta gäller såväl de grundläggande rättigheterna som behovet av kontinuitet, och rätten att växa upp i en familjemiljö. Det gäller också rätten till hälsa och utbildning. Staten borde garantera en minsta acceptabel standard och en effektiv tillsyn. Tillsynsmyndigheten borde ha möjlighet att se till att dess beslut efterlevs.

Placerade barn och barn som varit placerade bör få extra stöd i skolan, med tanke på de uppseendeväckande resultaten från ny forskning. Placerade barn bör ha ett personligt ombud, även om föräldrarna är vårdnadshavare. Barn med internationell bakgrund placeras alltför ofta i kulturellt och religiöst annorlunda miljöer än deras ursprungliga familj. När sociala myndigheter var sjätte månad överväger om vården fortfarande behövs, så bör det vara en verklig ”periodic review” i barnkonventionens mening. Alla barn som återplaceras i sin ursprungliga familj borde först få uttrycka sin åsikt i frågan. Den biologiska familjen borde alltid få extra stöd och uppföljning.

En förvånansvärt stor grupp barn placeras som små och förblir i familjehem tills de blir 18 år. En del har inga föräldrar eller ingen kontakt med sin(a) förälder/rar. Små barn som behöver långsiktig vård i familj bör få en tryggare placering med större kontinuitet. Familjehems-

föräldrarna kunde t ex få vårdnaden om barnet, få förmynderskap, eller adoptera barnet i öppen eller traditionell adoption.

Systemet för de tonåringar som i dag vårdas på institution måste förändras. Institutionsvård bör helst undvikas, även institutionsliknande fosterhem. Det behövs försök med nya metoder, forskning och sannolikt internationellt samarbete.

Stöd för placerade ungdomar som lämnat vården behöver utvecklas på riksplanet. Unga personer med svagt nätverk måste ges ett alternativt nätverk och extra stöd av samhället. Sådant stöd bör ges utan åldersgränser och individuellt.

Förebyggande åtgärder är utomordentligt betydelsefulla. Det är stort behov av metodutveckling, utvärdering och forskning.

Slutsats: De barn som placeras i familjehem eller på institution får ofta inte sina grundläggande rättigheter tillgodosedda. Deras utveckling hindras av otrygghet, ovisshet inför framtiden och att inte få komma till tals. Föräldrarnas krav och behov går alltför ofta före barnens under vårdtiden och när domstolar och sociala myndigheter fattar beslut. Stora förändringar behövs för att barnets behov ska komma i främsta rummet och dess åsikter beaktas i alla beslut som rör dem.

Barn med funktionsnedsättningar

Alla barn och ungdomar med funktionsnedsättningar får inte tillgång till den hälso- och sjukvård, habilitering och hjälpmedel som de behöver. Inte alls, vid fel tidpunkt eller på ett sätt som inte överensstämmer med barnets behov. En orsak är bristande samverkan vilket gör att ingen tar initiativ och/eller ansvar när fler verksamheter och aktörer är inblandade. Bristerna medför bl.a. att det tar lång tid för barnet att få diagnos och bristande information försvårar för föräldrarna att välja den behandling eller insats som bäst gagnar barnet.

Informationsbrister på grund av att samverkan inte fungerar leder t ex till att förståelse saknas angående vikten av tidig tvåspråkighet för barn med hörselskada, varav det ena är teckenspråk.

I Sverige har barn med funktionsnedsättning inte samma tillgång till tillgängliga *fritids- och kulturaktiviteter* som barn utan funktionsnedsättning. Endast ett ytterst begränsat antal lekplatser är tillgängliga för alla barn. Även i de fall det finns tillgängligt utbud krävs ett antal grundförutsättningar för att barnen ska kunna vara så aktiva och delaktiga som de önskar. Brister finns när det gäller flexibel färdtjänst, assistans eller ledsagare och eventuellt tolk samt tillgång till fritidshjälpmedel som antingen ska gå att transportera med färdtjänsten eller finnas i flera exemplar.

På skolområdet saknas bestämmelser om skolans skyldighet att samverka med andra verksamheter utanför utbildningsväsendet, exempelvis socialtjänst, hälso- och sjukvård mm, vilket är väsentligt för att barns behov inte ska falla mellan stolarna. Enda undantaget från den bristen är skyldigheten som finns för förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg att på socialnämndens initiativ i frågor om barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med andra berörda verksamheter.

Många barn och ungdomar behöver *personligt stöd* för att kunna vara aktiva på samma villkor som andra i olika situationer. Det kan behövas hemma, på fritiden, i förskolan, i skolan och på väg till och från träning och behandling, på sjukhus samt på "fritids." Skyldigheten att ha tillsyn över assistansrätten är fördelat på många händer inom olika verksamhets- och

lagstiftnings – områden. Men barnet berörs av samtliga samtidigt. Oklart ansvar och snäva budgetramar gör att barnets behov ramlar mellan stolarna.

Slutsats: För att barn och ungdomar med funktionsnedsättningar ska kunna uttrycka sina åsikter och påverka sin situation krävs att det överallt finns metoder och arbetssätt som garanterar att *barnet blir informerat och tillfrågat*. Så är det inte idag. Barn har rätt till information om sin sjukdom eller funktionsnedsättning. Informationen ska ges på ett åldersadekvat sätt, av personer med kunskap att svara på följdfrågor och som kan barnets kommunikationssätt. Samma sak gäller barnets möjlighet att välja aktivitet, berätta, uttrycka behov och framföra åsikter. Att bli tillfrågad och kunna välja är alla människors rättighet – även barn med en funktionsnedsättning.